

Τουρισμός και μοναστήρια (Αωνύμου Μοναχού)

Categories : [BIBΛΙΑ](#)

Date : Μαρτίου 12, 2007

Είναι σε όλους γνωστό ότι ένα από τα δεδομένα που χαρακτηρίζουν τις ανθρώπινες μετακινήσεις τις τελευταίες δεκαετίες είναι η θεαματική αύξηση του τουρισμού.

Πλήθη ανθρώπων πλέον, από πλούσιες και μη χώρες μετακινούνται σε κάθε γωνιά της γης, είτε για αναψυχή, είτε για να επισκεφθούν μνημεία, μουσεία, φυσικές ομορφιές και γενικά κάθε αξιοθέατο το οποίο μπορεί να προσελκύσει το ανθρώπινο ενδιαφέρον.

Είναι επίσης γνωστό ότι πολλά από τα Ορθόδοξα μοναστήρια, ίσως τα περισσότερα, μπορούν να προσελκύσουν τουρίστες, είτε για τον πλούτο των κειμηλίων τους, είτε για τον συνδυασμό που δημιουργούν αυτά μέσα στο φυσικό περιβάλλον που ευρίσκονται, είτε ίσως για κάτι άλλο, εν πάση περιπτώσει τα μοναστήρια δεν περνούν απαρατήρητα από τα μάτια των τουριστών.

Αναρωτιέται κανείς, πώς τα Ορθόδοξα μοναστήρια έγιναν τόσο όμορφα. Λογική απάντηση δεν υπάρχει. Θα μπορούσε απλά κανείς να πει ότι η ομορφιά αυτή αποτελεί ένα από τα ζωντανά θαύματα.

Ο Θεός, η πηγή των τεχνών, των επιστημών και της σοφίας, φρόντισε ιδιαίτερα τους χώρους όπου μένουν οι εκλεκτοί Του.

Χωρίς αρχιτέκτονες και σχέδια, απλά με θεία φώτιση, οι κατασκευαστές μοναχοί δημιούργησαν καταπληκτικές συνθέσεις, υπερβαίνοντας τους εαυτούς τους και τις δυνάμεις τους.

Φτιάχτηκαν πανέμορφα κτίρια, μνημεία αρχιτεκτονικής, τα οποία και ταίριασαν υπέροχα στο φυσικό τους περιβάλλον, αγιογραφήθηκαν εξαιρετικές εικόνες, φιλοτεχνήθηκαν κειμήλια, πραγματικά κομψοτεχνήματα, στολίστηκαν χώροι, όλα με κόπο, υπομονή, μεράκι και προσευχή. Και το αποτέλεσμα: κάτι το υπερφυσικό, κάτι το επουράνιο. Κάτι που καθρεφτίζει την ψυχή αυτών που τα έφτιαξαν, την αγγελική μοναχική ψυχή, που ενώ πατά στη γη, ζει από τώρα τον Παράδεισο.

Είναι φυσικό τα έργα αυτά που έγιναν με τη χάρη του Θεού να προκαλούν θαυμασμό.

Ποιά όμως είναι η αποστολή τους, να προσελκύουν τα πλήθη των τουριστών; Η χάρη του Θεού στόλισε τα μοναστήρια και τα ασκηταριά για να γίνουν τουριστικά αξιοθέατα ή για να παρηγορούν τους μοναχούς και τους ερημίτες στη μοναξιά τους; Μάλλον το δεύτερο.

Η ομορφιά των Ορθοδόξων μοναστηριών, αυτή η δωρεά του Θεού που δόθηκε σ' αυτούς που άφησαν τα πάντα και Του ακολούθησαν, δεν είναι μόνο ένα δείγμα της ευαρέσκειάς Του για τη μοναχική ζωή, είναι και μία ένδειξη ότι οι χώροι αυτοί πρέπει να παραμείνουν όπως ξεκίνησαν, αναχωρητικοί, ησυχαστικοί, μοναχικοί, μακριά από τον θόρυβο και τον κόσμο.

Είναι λίγοι αυτοί που κόβουν ένα τριαντάφυλλο για να το μυρίσουν.

Δυστυχώς όμως είναι πολύ περισσότεροι αυτοί που θέλουν να καταστρέψουν τη γαλήνη της ερήμου για να την δείξουν.

Είναι κρίμα.

Η ομορφιά της ερήμου υπάρχει στη σιωπή της....

(ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΥΨΕΛΗ» ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2007)

Η διείσδυση του τουρισμού στα μοναστήρια και η επιχειρηματολογία της

Δεκαοκτώ αιώνες κυλά συνεχώς η ζωή στα μοναστήρια, όσους και έχει ιστορία ο μοναχισμός. Και αυτή η συνεχής ζωή της ερήμου βρίσκει σήμερα μπροστά της έναν νέο εχθρό, αυτόν που φέρει το όνομα «τουριστική αξιοποίηση των μοναστηριών». Γράψαμε παραπάνω ότι είναι αντιδεοντολογικό να φέρουμε το θόρυβο σ' αυτούς που έφυγαν απ' αυτόν.

Και όμως, κάποιιοι απ' αυτούς (δηλ. τους μοναχούς) τελικά συνεργούν σ' αυτό. Καλό θα ήταν να μεταφέραμε την έρημο στον κόσμο, δυστυχώς όμως κάποιιοι θέλουν να φέρουν τον κόσμο στην έρημο....

Η επιχειρηματολογία των θιασωτών αυτών (μοναχών δυστυχώς) της υποβαθμίσεως που λέγεται «τουριστική αξιοποίηση», είναι περίπου η έξης:

«Είναι πια καιρός να εκσυγχρονισθούμε, να επισκευάσουμε τα κτίριά μας, να κτίσουμε νέες πτέρυγες, να μεγαλώσουμε τα κελιά μας, να βελτιώσουμε τον εξοπλισμό μας, να αναβαθμίσουμε τη ζωή μας γενικά».

«Ας δώσουμε επιτέλους τη συγκατάθεση να έρθουν στο μοναστήρι και κάποιιοι τουρίστες, να προβληθεί διεθνώς ο μοναχισμός και η Ορθοδοξία, να έρθουν στο τα-

μείο και κάποια έσοδα, χωρίς κόπο, χωρίς εργόχειρα και κήπους, χωρίς να χρειάζεται να περιμένουμε πλέον τις εισφορές των δωρητών και τα λοιπά έσοδα από τα σαρανταλείτουργα, τα μνημόσυνα και τις παρακλήσεις».

«Ο τουρισμός θα λύσει τα προβλήματά μας και ποιος ξέρει, ίσως και κάποιοι από τους τουρίστες φωτισθούν».

«Δεν χρειάζεται σχεδόν τίποτε, όλα είναι έτοιμα, ίσως λίγες ακόμη τουαλέτες, ίσως ένα fax ή μία σύνδεση με internet και όταν ο ηγούμενος και η γερουσία της μονής δώσουν την απαραίτητη συγκατάθεση, όλα θα γίνουν τέλεια».

Και για όσους έχουν επιφυλάξεις υπάρχουν οι καλοντυμένοι τουριστικοί μάνατζερ με τα πολλά χαμόγελα, οι οποίοι διαβεβαιώνουν τον καθένα για ότι θέλει να ακούσει και υπόσχονται ότι θα σεβασθούν τους μοναστηριακούς χώρους και τους κανόνες τους σαν «κόρη οφθαλμού».

Και έτσι υφαίνεται ο ιστός αυτός της αράχνης, που αρχίζει με κάποιους φοβισμένους στην αρχή ξεναγούς που συνοδεύουν ντροπαλούς τουρίστες, οι οποίοι δειλά -δειλά αρχίζουν να επισκέπτονται τα μοναστήρια.

Με την πάροδο του χρόνου τα μοναστήρια συμπεριλαμβάνονται πλέον στα εκδρομικά προγράμματα, οι φωτογραφίες τους βρίσκονται ήδη στα διαφημιστικά φυλλάδια των τουριστικών πρακτορείων και ταυτόχρονα αρχίζουν να εμφανίζονται και κάποιοι επαγγελματίες πέρα από τους τουριστικούς πράκτορες και ξεναγούς, οι οποίοι ζουν και αυτοί από όλη αυτή τη διαδικασία που ονομάζεται «τουριστική αξιοποίηση των μοναστηριών».

Αυτοί συνήθως είναι εστιάτορες, ιδιοκτήτες καταστημάτων τουριστικών ειδών, μικροπωλητές, ταξιτζήδες, αγωγιάτες ή βαρκάρηδες, ξενοδόχοι, ενοικιαστές δωματίων και λοιποί. Και χωρίς καλά - καλά να το καταλάβουν, οι μοναχοί βρίσκονται περικυκλωμένοι, πέρα από τους τουρίστες και τους ξεναγούς και από τα συμφέροντα αυτών των ανθρώπων, οι οποίοι ζουν πλέον από την μετατροπή των μοναστηριών σε τουριστικά αξιοθέατα και κάποια στιγμή αντιλαμβάνονται (οι μοναχοί) ότι δεν είναι και τόσο απλό να επανέλθουν τα πράγματα στην αρχική τους κατάσταση.

Οι τουρίστες δε, με την πάροδο του χρόνου αρχίζουν να κάνουν θόρυβο, είναι μερικές φορές θρασεείς ή ασεβείς κατά περίπτωση, κάνουν ανόητες ή ειρωνικές ερωτήσεις, αφήνουν υπονοούμενα και στην ουσία ούτε λαμβάνουν τίποτε ούτε προσφέρουν.

Όταν δε οι μοναχοί προσπαθήσουν να τους βάλουν σε τάξη, τότε συνειδητοποιούν ότι η αιτία του κακού βρίσκεται δυστυχώς στους τουριστικούς μάνατζερ και τους ξεναγούς, οι οποίοι πολλές φορές είναι πολύ χειρότεροι από τους τουρίστες.

Όσον αφορά δε τα έσοδα, αυτά όμως παραδόξως, είναι λιγότερα από αυτά που προσέφεραν πριν οι πατροπαράδοτοι προσκυνητές.

Θα ήταν σωστό τη στιγμή που οι υπεύθυνοι των μοναστηριών καταλάβαιναν ότι άλλα περίμεναν και άλλα τελικά βρήκαν, να κάνουν μία στροφή 180 μοιρών και να επαναφέρουν τα πράγματα στην πρότερή τους κατάσταση, αν και αυτό δεν είναι πλέον απλό. Αν δε οι τουριστικοί αυτοί μάνατζερ είχαν κατορθώσει να τους αποσπάσουν και κάποιες υπογραφές σε συμβόλαια ή συμφωνητικά, η όλη απεμπλοκή είναι

σαφώς δυσκολότερη.

Υπάρχουν επίσης και τα «διαπλεκόμενα» συμφέροντα των επαγγελματιών που περιστοιχίζουν πλέον τα μοναστήρια, οι οποίοι θα μείνουν χωρίς δουλειά από τη στιγμή που οι μονές «απεμπλακούν» από τα «πλοκάμια» του τουρισμού.

Καλό θα ήταν να μην είχε γίνει αρχή, αλλά όπως η θεραπεία ενός ασθενούς είναι καλύτερη από την εγκατάλειψή του, έτσι και η ανακοπή αυτής της καταστροφικής πορείας των μοναστηριών είναι καλύτερη από την άνευ όρων παράδοσή τους στα συμφέροντα των τουριστικών επιχειρηματιών.

Ένα θέμα που τίθεται: η χρήση εισιτηρίου

Και όμως, σε πολλές περιπτώσεις ο κατήφορος συνεχίζεται.

Γράφτηκε προηγουμένως ότι τα έσοδα από τους τουρίστες είναι τελικά λιγότερα από αυτά που προσέφεραν πριν οι προσκυνητές, παρά το γεγονός ότι η αύξηση των εσόδων θεωρείτο αυτονόητη.

Όντως, οι τουρίστες μη έχοντας «συνηθίσει» τα παγκάρια και τα κεριά, δεν προσφέρουν (από οικονομικής πλευράς) σχεδόν τίποτε, ή αν προσφέρουν κάτι αυτό είναι ελάχιστο. Επειδή όμως δεν θα είχαν αντίρρηση να πληρώσουν είσοδο (αν υπήρχε), κάποια στιγμή τίθεται και το θέμα της καθιέρωσης εισιτηρίου.

Υπάρχει και γι' αυτό επιχειρηματολογία:

«Τα έσοδα πλέον θα είναι εξασφαλισμένα». «Αυτοί που πληρώνουν εισιτήριο είναι συνήθως σοβαροί και ευγενείς άνθρωποι, οι οποίοι σέβονται τον χώρο που επισκέπτονται και ουδέποτε δημιουργούν προβλήματα» και άλλα παρόμοια.

Και όμως, «Έσται η εσχάτη πλάνη χείρων της πρώτης».

Η καθιέρωση εισιτηρίου δεν είναι παρά η χαριστική βολή στα μοναστήρια που νοσούν από την ασθένεια του τουρισμού. Απλώς τα αποτελέσματα χρειάζονται λίγες δεκαετίες για να φανούν.

Το θέμα της καθιέρωσης του εισιτηρίου δεν είναι καθόλου απλό. Πριν αποφασίσει κανείς την θέσπισή του, πρέπει να σκεφτεί τα έξης:

Κατ' αρχάς η καθιέρωση εισιτηρίου δημιουργεί υποχρεώσεις απέναντι στους επισκέπτες, πολλές από τις οποίες είναι και ξένες ως προς την ιδιότητα των μοναχών. Το μοναστήρι ανεξάρτητα από τις δυνατότητές του οφείλει να δέχεται πλέον σχεδόν τους πάντες, να είναι καθαρό, να διαθέτει κοινόχρηστους χώρους, να ανέχεται και να σέβεται πλέον τους επισκέπτες του οι οποίοι πληρώνουν και δικαιούνται να έχουν απαιτήσεις.

Οι τουρίστες ως πελάτες πλέον δικαιούνται να υποβάλλουν αδιάκριτες, ακόμη και ειρωνικές ερωτήσεις, ή να ρωτούν τα πιο απίθανα πράγματα, όπως: Γιατί δεν γράφει στην πόρτα του ιερού της εκκλησίας «Απαγορεύεται η είσοδος», γιατί δεν υπάρχει καλάθι αχρήστων (στην εκκλησία) για να πετάξουν τα κουτιά από τα φίλμ, γιατί να απαγορεύεται να μπει κανείς στον ναό με καπέλο ή με το αναψυκτικό του, γιατί να απαγορεύεται να μπει κανείς με το σκυλί του στο μοναστήρι, ή αφού απαγορεύεται γιατί δεν υπάρχει μελετημένος χώρος έξω απ' αυτό για να αφήσει κανείς το ζώο του

με ασφάλεια και γενικά ακούει ό,τι μπορεί κανείς να φανταστεί είτε αυτό είναι λογικό είτε παράλογο. Από μία πλευρά όμως δικαιολογούνται, απλά δεν ξέρουν ότι τα μοναστήρια και οι εκκλησίες είναι θρησκευτικοί και προσκυνηματικοί χώροι που φτιάχτηκαν αποκλειστικά για τους πιστούς τους, για τους οποίους τα πράγματα είναι αυτονόητα.

Το πρόβλημα βέβαια που δημιουργεί το εισιτήριο δεν σταματά στις ανόητες ερωτήσεις που υποβάλλονται πλέον δικαιωματικά, αλλά η μετατροπή των φιλοξενουμένων σε πελάτες δημιουργεί μία γενικότερη υποβάθμιση του κλίματος της ιερότητας του μοναστηριακού χώρου.

Οι επισκέπτες πλέον απαιτούν αυτοί σεβασμό ή τουλάχιστον ανοχή και τελικά αποδεικνύεται ότι η καθιέρωση εισιτηρίου αντί να καλυτερεύσει, χειροτερεύει τα πράγματα. Η προτέρα σχέση κατά την οποία οι μοναχοί εδέχοντο τους επισκέπτες τους με το πνεύμα βέβαια της φιλοξενίας και της αγάπης, αλλά και ως νοικοκυραίοι του χώρου τους αντιστρέφεται και το μοναστήρι οφείλει πλέον να δέχεται σχεδόν τον καθένα, ανεξάρτητα αν θέλει και αν μπορεί.

Το θέμα πρέπει να εξεταστεί και δεοντολογικά. Οι μοναστηριακοί χώροι ως προς την κανονική τους αποστολή, είναι χώροι που μπορούν να δέχονται προσκυνητές. Αυτοί δε είναι που με τις εισφορές τους προσέφεραν (και προσφέρουν) τα μέσα για να κτισθούν και να συντηρούνται τα μοναστήρια. Είναι σωστό να πληρώνουν εισιτήριο οι κτήτορες; Μήπως επίσης είναι σωστό να πληρώνει κανείς για να προσευχηθεί ή για να προσκυνήσει;

Υπάρχουν ακόμη και αυτοί που δεν έχουν, δεν δικαιούνται να προσκυνήσουν; Υπάρχει τέλος και η παράδοση που θέλει τις εκκλησίες να συντηρούνται από τους πιστούς τους με εισφορές σαφώς προαιρετικές, αυτή θα καταργηθεί;

Μήπως επίσης είναι εύκολο για τους μοναχούς, αν υπάρχουν ταυτόχρονα προσκυνητές και τουρίστες, να επιτρέπουν στους προσκυνητές να εισέρχονται δωρεάν, ζητώντας μόνο από τους τουρίστες εισιτήριο;

Και αν οι τουρίστες πληρώνουν εισιτήριο, είναι δυνατόν να δίδεται προτεραιότητα εισόδου στους προσκυνητές;

Πρέπει επίσης να λεχθεί και το εξής: Αναπόφευκτα κάποια στιγμή η πολιτεία ή άλλοι τουριστικοί οργανισμοί να θέσουν ένα αμείλικτο ερώτημα: «Ποιοί είσαστε εσείς οι μοναχοί που εκμεταλλεύεσθε αυτά τα πανέμορφα μέρη;» Η πρόχειρη απάντηση που κάποιος θα δώσει ότι: «Εμείς (οι μοναχοί) που βρισκόμαστε σήμερα στα μοναστήρια είμαστε οι διάδοχοι αυτών που τα έκτισαν», δεν θα είναι και τόσο πειστική, γιατί αυτόματα μετά το πρώτο ερώτημα θα τεθεί και ένα δεύτερο: «Τί σχέση έχετε εσείς μ' αυτούς;» (δηλαδή αυτοί που τα έκτισαν είχαν βάλει εισιτήριο όπως εσείς;)

Δεν σημαίνει βέβαια ότι η μετατροπή αυτή των μοναστηριών σε τουριστικά αξιοθέατα με εισιτήριο ή μη, συνεπάγεται και την άμεση απώλειά τους.

Η απώλεια θα γίνει έμμεσα, απλά η καθιέρωση εισιτηρίου παραδίδει και τυπικά τα μοναστήρια στους επισκέπτες τους και ανοίγει περισσότερο την όρεξη σε δημόσιους ή ιδιωτικούς τουριστικούς οργανισμούς να τα κατασπαράξουν.

Σε Ορθόδοξα όμως μοναστήρια που βρίσκονται εκτός Ελλάδος, η καθιέρωση

εισιτηρίου μπορεί να προκαλέσει ακόμη και την άμεση κρατικοποίησή τους (και φυσικά την απώλειά τους).

Οι καταστροφικές συνέπειες της ολοκληρωτικής μετατροπής των μοναστηριών σε τουριστικά αξιοθέατα

Ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή μη εισιτηρίου (το οποίο όπως γράψαμε προσθέτει προβλήματα), από τη στιγμή που ένα μοναστήρι κατακλύζεται από τουρίστες χάνει σιγά - σιγά την ταυτότητά του.

Σύντομα ο χώρος θυμίζει οτιδήποτε άλλο παρά μοναστήρι, η πνευματικότητα χάνεται και οι μοναχοί γίνονται όλο και πιο χαλαροί στον αγώνα τους, σε σημείο να διερωτάται κανείς γιατί εγκατέλειψαν τον κόσμο....

Όσοι δε θα προσπαθήσουν τότε να περισώσουν ότι μπορούν, θα φαίνονται προς τα έξω σαν «οπισθοδρομικοί φανατικοί» που εμποδίζουν την «τουριστική ανάπτυξη».

Δεν θα είναι βέβαια και τόσο εύκολο τότε, για τους παλαιούς μοναχούς που εγκαταβιώνουν σε μοναστήρια τα οποία σιγά - σιγά μετατρέπονται σε τουριστικά αξιοθέατα να τα εγκαταλείψουν, μη συμφωνώντας σε όλη αυτή την μετατροπή.

Αυτό όμως που σίγουρα θα συμβεί, είναι ότι δεν θα βρεθούν νέοι να τους αντικαταστήσουν, γιατί αυτοί που θα εγκαταλείπουν τότε τον κόσμο, θα κατευθύνονται πλέον σε άλλους χώρους με περισσότερη πνευματικότητα και λιγότερο θόρυβο.

Οπότε αυτό που δεν θα γίνει άμεσα θα γίνει έμμεσα, τα μοναστήρια δηλαδή που θα μετατραπούν σε τουριστικά αξιοθέατα μέσα σε λίγες δεκαετίες θα μείνουν χωρίς μοναχούς, μιας και κανείς πλέον δεν θα πηγαίνει να μονάσει σ' αυτά, έστω κι αν οι τουρίστες συνεχίσουν να τα επισκέπτονται και οι επαγγελματίες που τα περιστοιχίζουν και ζουν από τον τουρισμό παραμείνουν στις θέσεις τους.

Το ερώτημα βέβαια δεν είναι αν αυτά (τα μοναστήρια δηλαδή), περάσουν τότε στα χέρια δημοσίων ή ιδιωτικών τουριστικών οργανισμών, ή αν θα νοικιαστούν από ιδιώτες, ή αν θα συνεχίσουν τέλος να υφίστανται, τυπικά μόνο σαν μοναστήρια (με έναν ή δύο μοναχούς), στην υπηρεσία όμως του τουρισμού.

Το ερώτημα θα είναι, γιατί οι μοναχοί δεν σταμάτησαν, όταν μπορούσαν, αυτή την καταστροφή;

Γενικά, οι μοναχοί που θέλουν να φέρουν τους τουρίστες στα μοναστήρια τους μοιάζουν με τους ξυλοκόπους που πριονίζουν ένα κλαδί, καθημένοι όμως πάνω σ' αυτό, και πρόκειται φυσικά να γκρεμιστούν μαζί με αυτό, όταν τελικά το κόψουν....

Πρέπει να δέχονται τουρίστες τα μοναστήρια;

Ίσως αυτά που γράφτηκαν μέχρι τώρα να φαίνονται υπερβολικά, δεν είναι όμως. Απλά περιγράφεται η ολοκληρωτική καταστροφή που συντελείται στα μοναστήρια όταν αυτά παραδίδονται άνευ όρων στα σχέδια των επιχειρηματιών του τουρισμού, οι οποίοι μετατρέποντάς τα σε τουριστικά αξιοθέατα, τα οδηγούν τελικά σε κατα-

στροφή.

Αυτό που συνήθως συμβαίνει στην πράξη είναι να βλέπει κανείς μερικούς μοναχούς να επιδιώκουν, ή τουλάχιστον να μην αποθαρρύνουν την προσέλευση και κάποιων τουριστών, υποτιμώντας τις αρνητικές συνέπειες αυτής της επιλογής. Σίγουρα, η μερική μετατροπή των μοναστηριών σε τουριστικά αξιοθέατα δεν συνεπάγεται και την ερήμωσή τους, αλλά αυτό το οποίο επίσης είναι σίγουρο, είναι ότι αυτή η μετατροπή δεν θα τα ωφελήσει σε τίποτε, αντίθετα θα τα βλάψει, έστω και αν η βλάβη αυτή δεν σημαίνει και την καταστροφή τους.

Δηλαδή, δεν θα πρέπει να δέχονται τουρίστες τα μοναστήρια; Το θέμα τίθεται ως έξης: Σχεδόν όλα τα μοναστήρια, σε κάποιο βαθμό δέχονται προσκυνητές. Αν παρεμπιπτόντως έλθουν και κάποιοι τουρίστες, εφ' όσον δεν αλλοιώνουν το όλο μοναστηριακό κλίμα και ο αριθμός τους είναι σχετικά μικρός, ούτως ώστε να μην δυσκολεύουν την λειτουργία των μοναστηριών, τα μοναστήρια μπορούν να τους δεχθούν.

Εδώ όμως χρειάζεται προσοχή. Κάθε μοναστήρι έχει μία συγκεκριμένη δυναμικότητα να δεχθεί επισκέπτες. Και αυτή η δυναμικότητα υπάρχει για να δέχεται ως επί το πλείστον προσκυνητές, ή έστω και λίγους τουρίστες, στους οποίους όμως υπάρχει και κάποια προοπτική ιεραποστολής. Το να δέχεται όμως άσχετους ανθρώπους οι οποίοι δεν λαμβάνουν τίποτε το πνευματικό και δυσκολεύουν ταυτόχρονα τη ζωή του μοναστηριού και τους μοναχούς, είναι ζημιά για το μοναστήρι. Δεν υπάρχουν τα μοναστήρια για τον τουρισμό. Αν δε ο αριθμός των ασχέτων αυτών επισκεπτών απορροφά όλη την δυναμικότητα υποδοχής του μοναστηριού σε κόσμο, τότε, πέρα από την εκ των έσω καταστροφή του όλου μοναστηριακού κλίματος, δυσχεραίνεται και η είσοδος στο μοναστήρι των πραγματικών προσκυνητών, καθώς και κάποιων σοβαρών τουριστών, οι οποίοι έχουν ένα ειλικρινές ενδιαφέρον να γνωρίσουν κάποια πράγματα για την Ορθοδοξία.

Δεν γράφονται αυτές οι γραμμές για να απαντήσουν στο ερώτημα αν τα μοναστήρια πρέπει ή δεν πρέπει να έχουν ιεραποστολικό χαρακτήρα, ή αν πρέπει να λειτουργούν και ως προσκυνήματα.

Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να υπηρετηθεί ο αμπελώνας του Κυρίου μας από τους μοναχούς, φτάνει όμως ό,τι γίνεται να γίνεται με διάκριση.

Σήμερα, σχεδόν όλα τα Ορθόδοξα μοναστήρια είναι ανοιχτά και δέχονται στο βαθμό που μπορούν αυτούς που τα επισκέπτονται, είτε γιατί είναι προσκυνήματα, είτε γιατί ο χαρακτήρας τους περιλαμβάνει και την ιεραποστολή.

Είναι γνωστή η πνευματική ωφέλεια που συντελείται ένεκα της υπάρξεως των μοναστηριών. Είναι επίσης γνωστό πόσοι εξ αιτίας μιας επισκέψεως σε κάποιο μοναστήρι εξομολογήθηκαν, βαπτίστηκαν (αν δεν ήσαν Ορθόδοξοι) και γενικά πόσοι οδηγήθηκαν και οδηγούνται στην σωτηρία τους μέσω των μοναστηριών.

Αυτό ακριβώς το έργο σταματά με το να κατακλύζονται τα μοναστήρια από άσχετους ανθρώπους (αυτούς που τα θεωρούν αξιοθέατα), οι οποίοι, όχι μόνο δεν λαμβάνουν τίποτε, αλλά εμποδίζουν και την επίσκεψη αυτών που πραγματικά «στέλνει ο Θεός». Θα μπορούσε να λεχθεί ότι: «ο τουρισμός κλέβει την δυναμικότητα ιεραποστολής

των μοναστηριών».

Και είναι θλιβερό το γεγονός ότι στις περισσότερες περιπτώσεις αυτούς τους άσχετους επισκέπτες που με την παρουσία τους δυσχεραίνουν το ιεραποστολικό έργο των μοναστηριών, τους ελκύουν κάποιοι μοναχοί.

Αυτό βέβαια δεν συμβαίνει με τους συνειδητοποιημένους μοναχούς, οι οποίοι ουδέποτε ενθαρρύνουν την προσέλευση τουριστών ή επισκεπτών στα μοναστήρια, εφόσον δεν υπάρχει κάποια ιεραποστολική προοπτική, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι και τους απαγορεύουν τελείως την είσοδο.

Διαβάζει κανείς στον Ευεργετινό ότι αν κάποιος μπει σ' ένα αρωματοπωλείο, κι αν ακόμα δεν αγοράσει κάτι, θα βγει αρωματισμένος. Έτσι γίνεται και μ' αυτόν που επισκέπτεται τους πνευματικούς πατέρες. Λαμβάνει ωφέλεια από την επίσκεψή του αυτή. (Ευεργ. τόμ. Α' κεφ. ΙΗ' § 14).

Το ίδιο φυσικά συμβαίνει και με τα πνευματικά μοναστήρια. Αυτός που τα επισκέπτεται, θέλει - δεν θέλει, θα πάρει λίγο (πνευματικό) άρωμα.

Αυτό είναι αλήθεια. Αν όμως σ' ένα αρωματοπωλείο μπει ένα κοπάδι πρόβατα, τότε τί θα γίνει;

Η απάντηση είναι απλή: Θα μυρίσει το αρωματοπωλείο....

Είναι η υποδοχή των τουριστών ιεραποστολή;

Γράψαμε και προηγουμένως ότι υπάρχει δυστυχώς και μία μερίδα από κάποιους μοναχούς, οι οποίοι ενθαρρύνουν την προσέλευση (στα μοναστήρια φυσικά) των τουριστών, καθώς και των επισκεπτών που θεωρούν τους μοναστηριακούς χώρους αξιοθέατα. Αυτή μάλιστα την προσέλευση των τουριστών και των ασχέτων επισκεπτών (η οποία μόνο προβλήματα δημιουργεί), την βαφτίζουν «ιεραποστολή». Χρησιμοποιούν δε και γραφικά χωρία για να στηρίξουν τη γνώμη τους, όπως τη ρήση του Κυρίου μας: «Τον ερχόμενον προς με ου μη εκβάλω έξω» (Ιωάν. ΣΤ' 37) καθώς και άλλα.

Και όμως, κατά κανόνα, η Χριστιανική διδασκαλία απευθύνεται σ' αυτούς που την αναζητούν, βρίσκει δε ανταπόκριση μόνον, εφ' όσον υπάρχει ενδιαφέρον και καλή προαίρεση.

Όταν ο Κύριός μας μιλούσε στην Καπερναούμ, στο σπίτι όπου εθεράπευσε τον παραλυτικό, σύμφωνα με το Ευαγγέλιο: «ευθέως συνήχθησαν πολλοί» (Μάρκ. Β' 2). «Συνήχθησαν» σημαίνει μαζεύτηκαν, δηλαδή αυτοί που πήγαν εκεί, πήγαν με δική τους πρωτοβουλία.

Επίσης, όταν ο Απόστολος Παύλος ευρίσκετο επί διετία στη Ρώμη «απεδέχετο πάντας τους εισπορευομένους προς αυτόν» (Πράξ. ΚΗ' 30), εδέχετο δηλαδή όλους εκείνους που τον επεσκέπτοντο, αυτοί όμως που τον επεσκέπτοντο, «οι εισπορευόμενοι», τον αναζητούσαν προφανώς οι ίδιοι και τον συναντούσαν επειδή οι ίδιοι το ήθελαν.

Τον αναζητούσαν δηλαδή αυτοί, δεν τους αναζητούσε.

Βλέπουμε δηλαδή και στα παραπάνω χωρία, αλλά και όπου αλλού ανατρέξουμε, ότι

στην Ευαγγελική διδασκαλία τίποτε δεν γίνεται χωρίς την διάθεση και την συμμετοχή του ακροατή.

Και όμως, κάποιοι αναζητούν τουρίστες τους οποίους ελκύουν στα μοναστήρια τους, δήθεν για να τους κηρύξουν την Ορθοδοξία (τουλάχιστον έτσι λένε), χωρίς όμως να τους απασχολεί αν αυτοί (οι τουρίστες) έχουν την παραμικρή διάθεση γι' αυτό....

Δηλαδή, δεν πρέπει να γίνεται ιεραποστολή σε ανθρώπους που βρίσκονται μακριά από το Θεό;

Εφ' όσον οι ίδιοι δεν ενδιαφέρονται, μάλλον όχι.

Ο Κύριός μας στην επί του Όρους ομιλία Του είναι σαφής: **«Μη δότε το άγιον τοις κυσί μηδέ βάλητε τους μαργαρίτας υμών, εμπροσθεν των χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αυτούς εν τοις ποσίν αυτών και στραφέντες ρήξωσιν υμάς»** (Ματθ. Ζ', 6).

Πολλά σχόλια δεν χρειάζονται. Με κύνες και χοίρους παρομοιάζονται και οι μακριά από το Θεό άνθρωποι, χωρίς διάθεση μετανοίας.

Δηλαδή τα Άγια της πίστεώς μας και τα πολύτιμα μαργαριτάρια της Χριστιανικής διδασκαλίας, δεν πρέπει να δίδονται σε ανθρώπους μακριά από το Θεό, όταν αυτοί δεν έχουν το απαραίτητο ενδιαφέρον και την απαιτούμενη καλή προαίρεση, όχι μόνο επειδή θα τα καταπατήσουν, αλλά και γιατί στο τέλος θα στραφούν εναντίον αυτών που κάνουν αυτή την χωρίς διάκριση ιεραποστολή και θα τους βλάψουν.

Το να χρησιμοποιούνται λοιπόν γραφικά χωρία για να δικαιολογηθεί η μετατροπή των μοναστηριών σε τουριστικά αξιοθέατα, με όλες τις καταστροφικές συνέπειες που ακολουθούν αυτή την μετατροπή και να βαφτίζεται ως «ιεραποστολή» η προσέλκυση στα μοναστήρια τουριστών χωρίς κανένα ενδιαφέρον για κάτι το πνευματικό και μάλιστα η προσέλκυση αυτή να γίνεται με μέσα, όπως διαφημιστικές καμπάνιες, γνωριμίες με πρακτορεία τουρισμού και άλλα, δεν είναι τίποτε άλλο παρά διαστρέβλωση του Ευαγγελικού νόμου.

Η έννοια των λέξεων μοναχός και μοναστήρι και η υποδοχή προσκυνητών και τουριστών

Έχει ήδη γραφτεί ότι όλα τα μοναστήρια είναι ανοιχτά και δέχονται (στο βαθμό που μπορούν) αυτούς που τα επισκέπτονται, είτε επειδή είναι προσκυνήματα, είτε για λόγους ιεραποστολικούς.

Παρ' όλο όμως το θόρυβο που δημιουργεί όλη αυτή η κίνηση των επισκεπτών στα μοναστήρια, σχεδόν κάθε μοναστηριακός χώρος σε σχέση με τον έξω κόσμο είναι μια μικρή οάση γαλήνης και ηρεμίας, ένας χώρος όπου αισθάνεται κανείς έστω και ελαφρά, κάτι από το άρωμα της ερήμου.

Ίσως κάποιοι πιστεύουν ότι τα μοναστήρια μένουν ανοιχτά και δέχονται κοσμικούς γι' αυτά που τους προσφέρουν. Υπάρχει βέβαια μία μικρή δόση αλήθειας σ' αυτό, ο πραγματικός όμως λόγος που κρατά ένα μοναστήρι ανοιχτό είναι η αγάπη των μοναχών για τους κοσμικούς, η διάθεση να τους βοηθήσουν στον αγώνα για τη σωτηρία τους έστω και με τις προσευχές τους και ίσως μία ενδόμυχη επιθυμία τους

να μεταδώσουν κάτι απ' αυτά που βιώνουν.

Άλλωστε, κάθε συνειδητοποιημένος μοναχός γνωρίζει ότι το μόνο που μπορεί να πάρει από τους κοσμικούς (δεν μιλάμε βέβαια για τα υλικά), είναι ο μισθός από μία πιθανή πνευματική ωφέλειά τους. Ίσως βέβαια εισπράξει και αυτός κάποιες προσευχές.

Πέρα όμως από την υποδοχή κάποιων προσκυνητών ή επισκεπτών με μία προοπτική ιεραποστολής, κάτι που δεν είναι παρά μία εξαίρεση, κάτι σαν μία οικονομία (εφ' όσον δεν αλλοιώνεται το όλο μοναστηριακό κλίμα), η μετατροπή των μοναστηριών σε τουριστικά αξιοθέατα και η υποδοχή πλήθους επισκεπτών χωρίς κανένα ενδιαφέρον για κάτι το πνευματικό, δεν είναι πλέον εξαίρεση αλλά ισοπέδωση.

Είναι μία ισοπέδωση, η οποία εκτός των άλλων προσκρούει και στην έννοια του μοναχού και του μοναστηριού.

Αν προσπαθήσει κανείς να ετυμολογήσει τις λέξεις «μοναχός» και «μοναστήρι», θα ανατρέξει στο ρήμα μονάζω που σημαίνει ζω μόνος μου, απομονώνομαι. Και «μοναχοί» φυσικά είναι αυτοί που ζουν (τουλάχιστον σύμφωνα με την έννοια), απομονωμένοι από τον κόσμο, μόνιμοι τους ή σε ομάδες. Ο χώρος δε όπου ζουν οι «μοναχοί», αυτοί δηλαδή οι οποίοι υποτίθεται ότι ζουν απομονωμένοι από τον κόσμο, λέγεται «μοναστήρι».

Τώρα τί σχέση μπορεί να έχει η έννοια του μοναχού και του μοναστηρίου με την υποδοχή του πλήθους αυτού των τουριστών, οι οποίοι θεωρούν τα μοναστήρια αξιοθέατα, την απάντησή τους δώσει κανείς μόνος του.

Πολλές φορές τα δύσκολα προβλήματα λύνονται με τον ορισμό: Στενή η πύλη και τεθλιμμένη η οδός.

«Στενή η πύλη και τεθλιμμένη η οδός» (Ματθ. Ζ', 14)

Αρκετές φορές, όταν επισκέπτεται κανείς κάποια από τα Ορθόδοξα μοναστήρια, συναντά στη μετάβασή του αυτή κάποιες φυσικές δυσκολίες.

Άλλοτε ο αμαξωτός δρόμος δεν φτάνει μέχρι το μοναστήρι, άλλοτε φτάνει αλλά είναι επικίνδυνος ή κατεστραμμένος, άλλοτε είναι στενός (και δεν μπορούν να περάσουν λ.χ. τα πούλμαν), άλλοτε συμβαίνει κάτι άλλο κ.λ.π.

Κάτι το οποίο επίσης είναι αξιοπρόσεκτο, είναι ότι η μετάβαση στα μοναστήρια τα οποία διατηρούν κάποια πνευματικότητα σπάνια γίνεται χωρίς δυσκολία.

Αναρωτιέται κανείς αν το γεγονός είναι σύμπτωση ή θεία οικονομία. Και φυσικά τίθεται το ερώτημα αν πρέπει οι δυσκολίες αυτές να απαλειφθούν.

Γράφτηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο ότι το κάθε μοναστήρι έχει μία συγκεκριμένη δυναμικότητα υποδοχής επισκεπτών. Και αυτή η δυναμικότητα βέβαια υπάρχει για την υποδοχή προσκυνητών ή έστω επισκεπτών με μία ιεραποστολική προοπτική, εφ' όσον το μοναστήρι είναι προσκύνημα, ή ο χαρακτήρας του περιλαμβάνει και την ιεραποστολή.

Δηλαδή το κάθε μοναστήρι πέρα από το γεγονός ότι πρέπει να κρατά μακριά του αυτούς οι οποίοι είναι εκτός του όλου μοναστηριακού κλίματος, οφείλει κατ' αρχάς

να περιορίζει (όσο μπορεί) την προσέλευση των επισκεπτών οι οποίοι προσέρχονται χωρίς ιδιαίτερο λόγο, καταλαμβάνουν όμως το χώρο και απασχολούν άσκοπα τους διακομητές (έστω και αν δεν δημιουργούν κάποια ιδιαίτερα προβλήματα).

Οφείλει επίσης, να κρατά τον αριθμό των προσκυνητών και των επισκεπτών (αυτών που ενδιαφέρονται όντως για κάτι πνευματικό), σε τέτοια επίπεδα, ούτως ώστε οι μοναχοί να είναι σε θέση να τους εξυπηρετούν.

Και πάνω σ' αυτό το σοβαρότατο θέμα, δηλαδή το «πόσοι» και «ποιοί» θα είναι τελικά ευπρόσδεκτοι στο μοναστήρι, η λύση δίνεται πολλές φορές με έναν απλούστατο τρόπο, ο οποίος δεν είναι άλλος παρά η δυσκολία στη μετάβαση.

Έτσι, χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια, αλλά και δίχως οι μοναχοί να γίνονται κακοί με τον κόσμο, μένουν μακριά από τα μοναστήρια οι ανεπιθύμητοι επισκέπτες, καθώς και οι υπεράριθμοι προσκυνητές.

Η δυσκολία στη μετάβαση δηλαδή, δεν είναι τίποτε άλλο παρά το φυσικό «φίλτρο», το οποίο προστατεύει τελικά το κάθε μοναστήρι, από αυτούς τους οποίους αυτό δεν θέλει ή δεν μπορεί να δεχθεί.

Όταν από μια μηχανή αφαιρέσουμε το φίλτρο, τότε τί συμβαίνει; Συνήθως πηγαίνουν άχρηστα πράγματα στον κινητήρα και η μηχανή παθαίνει βλάβη.

Έτσι, αν από τα μοναστήρια αφαιρέσουμε το «φίλτρο», δηλαδή την δυσκολία στην μετάβαση, τότε τί πρόκειται να συμβεί;

Και αυτά φυσικά (τα μοναστήρια δηλαδή) θα πάθουν .... «βλάβη».

Μόνο που η «βλάβη» θα είναι πνευματική....

Δεν γράφονται βέβαια αυτές οι γραμμές, για να αποτρέψουν την επισκευή, ή διαπλάτυνση, ή έστω και προέκταση των δρόμων (ή των μονοπατιών) που οδηγούν στα μοναστήρια.

Γράφονται απλώς γιατί πρέπει να επισημανθεί ότι η κάθε ενέργεια που αφορά την απάλειψη των δυσκολιών οι οποίες συναντώνται στη μετάβαση στα μοναστήρια, καθώς και η οποιαδήποτε μεταβολή του συγκοινωνιακού καθεστώτος εκάστου μοναστηριακού χώρου, πρέπει να γίνονται (στις περιπτώσεις φυσικά που αυτό κρίνεται σκόπιμο), με πολλή περίσκεψη.

Η τουριστική διείσδυση και οι σχέσεις με τους περιοίκους

Εκτός των προηγούμενων, κάτι το οποίο θα πρέπει επίσης να γνωρίζουν οι μοναχοί πριν αρχίσουν να δέχονται έστω και δοκιμαστικά τους τουρίστες στους χώρους τους, είναι και το εξής:

Σχεδόν όλα τα μοναστήρια απολαμβάνουν κάποιου σεβασμού στον τόπο όπου ευρίσκονται, είναι δηλαδή κάτι σαν τους «άρχοντες» της περιοχής τους.

Οι περίοικοι πέρα από το γεγονός ότι τα σέβονται, προστατεύουν συνήθως τις περιουσίες τους και θέλουν να απολαμβάνουν της ευνοίας του κάθε ηγουμένου καθώς και των μοναχών. Πολλοί δε απ' αυτούς συνεργάζονται με διάφορους τρόπους με τα μοναστήρια και κάποιοι ίσως εργάζονται και σ' αυτά.

Όλα αυτά βέβαια συμβαίνουν πριν ο τουρισμός κάνει την εμφάνισή του. Από τη

στιγμή που ένα μοναστήρι αρχίσει σιγά - σιγά να δέχεται τουρίστες και να μετατρέπεται σταδιακά σε τουριστικό αξιοθέατο, αφ' ενός κάποιιοι από τους περιοίκους θα αρχίσουν να ασχολούνται με δραστηριότητες σχετικές με τους τουρίστες που επισκέπτονται το χώρο, αφ' ετέρου όλοι σχεδόν οι γείτονες του μοναστηριού θα αναζητούν και αυτοί τρόπους για να ωφεληθούν οικονομικά από την τουριστική «αναβάθμιση» της περιοχής τους.

Το ενδιαφέρον των περιοίκων θα στραφεί τότε στους τουριστικούς επιχειρηματίες και τους ξεναγούς, οι οποίοι θα αποτελούν πλέον την νέα πηγή των εισοδημάτων γι' αυτούς, αυτά δε τα οποία προηγουμένως κέρδιζαν όσοι εργάζοντο στο μοναστήρι ή έστω συνεργάζοντο με αυτό, θα θεωρούνται πενιχρά. Το μόνο που θα ενδιαφέρει πλέον τους περιοίκους θα είναι η μεγαλύτερη δυνατή οικονομική ωφέλειά τους και κανένα δεν θα απασχολεί το γεγονός ότι το μοναστήρι είναι ένας ιερός χώρος ησυχίας και προσευχής, ο οποίος έχει και αυτός τους κανόνες του.

Όταν δε κάποια στιγμή, το μοναστήρι θα προσπαθήσει να βάλει και κάποιο φρένο στην τουριστική αυτή υποβάθμιση, προσπαθώντας να περισώσει ό,τι μπορεί από την ιερότητα του χώρου του, τότε οι περισσότεροι από τους περιοίκους θα στραφούν εναντίον του, γιατί θα θεωρηθεί εμπόδιο στην «αξιοποίηση» της περιοχής τους και αιτία για να θίγονται τα συμφέροντά τους.

Ο ηγούμενος και οι λοιποί μοναχοί θα γίνουν τότε τουλάχιστον ανεπιθύμητοι αν όχι μισητοί στον τόπο όπου πριν ήσαν άρχοντες και οι γείτονες οι οποίοι προηγουμένως τους εσέβοντο και τους τιμούσαν θα γίνουν εχθροί τους και θα αρχίσουν πλέον να επιβουλεύονται όχι μόνο αυτούς αλλά και το μοναστήρι.

Θα μπορούσαν φυσικά οι μοναχοί να αφήσουν το μοναστήρι να μετατραπεί ολοκληρωτικά σε τουριστικό αξιοθέατο και να οδηγηθεί στη σίγουρη διάλυσή του, για να μη θιγούν τα συμφέροντα των περιοίκων, αλλά αυτό δεν είναι λύση.

Απλά πρέπει να γνωρίζουν καλά οι μοναχοί ότι μόνο αν κρατηθούν μακριά από τον τουρισμό, πέρα από το γεγονός ότι θα περισώσουν τα μοναστήρια τους, θα συνεχίσουν να απολαμβάνουν και του σεβασμού των γειτόνων τους.

Η τουριστική διείδυση και η οικονομική πραγματικότητα

Το κείμενο αυτό, αγαπητοί, γράφεται για να επισημάνει τις αρνητικές επιπτώσεις της διείδυσεως του τουρισμού στα μοναστήρια, οπότε καλό θα είναι να μην μένουν αναπάντητα τα επιχειρήματα των θιασωτών της μετατροπής αυτής των μοναστηριακών χώρων σε τουριστικά αξιοθέατα, ούτε να δημιουργούνται ψευδαισθήσεις επί του θέματος, ειδικά πάνω σε ανύποπτους μοναχούς.

Η πρώτη ψευδαίσθηση η οποία καλλιεργείται είναι ότι οι τουρίστες θα προσφέρουν περισσότερα από αυτά που προσφέρουν οι προσκυνητές, ενώ αυτό που συμβαίνει στην πραγματικότητα (όπως άλλωστε έχει ήδη γραφτεί στην αρχή), είναι εντελώς το αντίθετο.

Οι τουρίστες δηλαδή προσφέρουν στα μοναστήρια ελάχιστα σε σχέση με τους προσκυνητές, παρά το γεγονός ότι η οικονομική τους κατάσταση θεωρητικά είναι

καλύτερη, διότι πολλοί από τους τουρίστες δεν είναι ορθόδοξοι χριστιανοί.

Όταν εισφέρει κανείς κάτι σ' ένα μοναστήρι, αισθάνεται ότι το προσφέρει στον Άγιο (ή την Αγία) του μοναστηριακού χώρου, από τον οποίο και ελπίζει να λάβει κάτι όπως: ευλογία, προστασία, επίλυση των προβλημάτων κ.λ.π.

Συμβαίνει επίσης να δίδονται (από τους προσκυνητές βέβαια), χρηματικές εισφορές για μνημόνευση ονομάτων στην προσκομιδή, μνημόσυνα, παρακλήσεις, προσευχές κ.λ.π., πράγματα τα οποία σχετίζονται μόνον με τους Ορθοδόξους και ούτε καν αφορούν τους τουρίστες.

Υπάρχει τέλος και το άναμμα του κεριού, το οποίο επίσης δεν αφορά τους τουρίστες. Γενικά, οι τουρίστες σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να εισφέρουν αυτά που προσφέρουν οι προσκυνητές. Απλώς κάποιιοι απ' αυτούς αισθάνονται μία σχετική υποχρέωση για τη φιλοξενία (όταν υπάρχει), την οποία και ανταποδίδουν (όχι βέβαια πάντα) με κάποιες προαιρετικές χρηματικές εισφορές (Donations)...

Όταν όμως τα μοναστήρια μετατραπούν σε αξιοθέατα, τότε ο αριθμός των τουριστών αυξάνεται υπερβολικά, οπότε απ' ενός μεν η παραμονή των επισκεπτών αυτών στο μοναστήρι διαρκεί πολύ λίγο λόγω της μεγάλης πίεσεως που υπάρχει στο χρόνο, απ' ετέρου, επειδή, η όλη παρουσία του πλήθους αυτού των τουριστών δυσκολεύει αρκετά τη ζωή των μοναχών, η υποδοχή γίνεται με μία σχετική δυσαρέσκεια (η οποία φυσικά δεν κρύβεται)...

Μία επισήμανση

Επειδή αναφερόμαστε στα οικονομικά, θα ήταν παράλειψη αν δεν επισημάνουμε και το εξής:

Στο παρελθόν οι μοναχοί συντηρούντο με εργόχειρα, κήπους, κτηνοτροφία, ενοικιοστάσια κ.λ.π., ενώ σήμερα η συντήρηση των μοναστηριών γίνεται πλέον από αυτά που προσφέρουν οι προσκυνητές, τα οποία συνήθως είναι αρκετά για την κάλυψη των βασικών τουλάχιστον αναγκών των μοναχών.

Και τα έσοδα αυτά, πέρα από τον συνήθη οβολό του κεριού, είναι και οι χρηματικές εισφορές για μνημόνευση ονομάτων στην προσκομιδή, εισφορές για μνημόσυνα, για παρακλήσεις, ίσως και για προσωπικές προσευχές, οπότε τα ίδια τα έσοδα γίνονται αιτία να συντελούνται στο μοναστήρι λειτουργίες, άλλες ιεροτελεστίες, προσευχές κ.λ.π.

Έτσι, οι χρηματικές αυτές εισφορές κάνουν τους μοναχούς να λειτουργούνται συχνότερα, να συμμετέχουν σε διάφορες ακολουθίες, να μνημονεύουν ονόματα, να προσεύχονται προσωπικά για τρίτους κ.λ.π., δηλαδή να δραστηριοποιούνται πάνω στην ιδιότητά τους και τελικά να ωφελούνται και οι ίδιοι πνευματικά.

Αντίθετα, τα έσοδα που εισπράττονται από τα μοναστήρια, τα οποία σιγά - σιγά μετατρέπονται σε τουριστικά αξιοθέατα, γίνονται αιτία οι μοναχοί να συναναστρέφονται διαρκώς με τους τουρίστες, από τους οποίους ούτε λαμβάνουν τίποτε (πνευματικό), ούτε προσφέρουν. Η διαρκής όμως αυτή συναναστροφή κάνει τους μοναχούς να χάνουν σιγά - σιγά την ταυτότητά τους και σταδιακά να

εκκοσμικεύονται.

Δηλαδή, όταν τα μοναστήρια λειτουργούν και συντηρούνται με τον πατροπαράδοτο τρόπο, ακόμη και τα έσοδα ωθούν τους μοναχούς να προσεγγίζουν την ταυτότητα του αληθινού μοναχού, ενώ όταν αυτά λειτουργούν ως τουριστικά αξιοθέατα, τα ίδια τα έσοδα τους κάνουν κοσμικούς.

Η υποχρέωση απέναντι στους προαπελθόντες πατέρες

Δεν θα είναι επίσης σωστό να παραλειφθεί και η αναφορά στην υποχρέωση της κάθε γενεάς μοναχών απέναντι στους προαπελθόντες πατέρες της μονής.

Είναι σε όλους γνωστό ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία, πέρα από την φροντίδα για την σωτηρία των ζώντων, δεν αδιαφορεί και για την συμπαθή τάξη των κεκοιμημένων μελών της.

Εκεί όμως όπου δίδεται ιδιαίτερη φροντίδα για τους κεκοιμημένους είναι τα μοναστήρια.

Συγκεκριμένα, γι' αυτούς οι οποίοι κατά το παρελθόν υπηρέτησαν σ' αυτά, γίνονται από τους ζώντες αδελφούς της μονής ειδικά μνημόσυνα, τρισάγια, ατομικές προσευχές κ.λ.π., πέρα από την συνεχή μνημόνευση στην προσκομιδή.

Δεν είναι της στιγμής να γραφεί τί προσφέρουν στις ψυχές των κεκοιμημένων η μνημόνευση στην προσκομιδή, τα μνημόσυνα, τα τρισάγια, οι προσευχές κ.λ.π., απλώς αυτό που θα πρέπει να λεχθεί είναι ότι οι μοναχοί, έστω και κεκοιμημένοι διατηρούν την ελπίδα, φτάνει να συνεχίζεται η μοναχική ζωή εκεί όπου υπηρέτησαν. Γράφτηκε προηγουμένως (και αναλύθηκε) ότι η μετατροπή των μοναστηριών σε τουριστικά αξιοθέατα γίνεται αιτία να μην προσέρχονται σ' αυτά νέοι μοναχοί, οπότε με την πάροδο των χρόνων στα μοναστήρια αυτά θα δημιουργηθεί φυσικά λειψανδρία και στη συνέχεια θα επέλθει η ερήμωσή τους.

Εδώ απλώς θα πρέπει να επισημανθεί ότι καλό θα είναι οι μοναχοί, αυτοί βέβαια οι οποίοι είναι θιασώτες της μετατροπής των μοναστηριών σε τουριστικά αξιοθέατα, να αναλογισθούν ότι καταστρέφοντας τα μοναστήρια τους, πέρα από το γεγονός ότι αυτό δεν θα ευαρεστούσε τους προστάτες Αγίους της κάθε μονής (για να μην πούμε ότι θα προκαλούσε την οργή τους), θα γίνουν αιτία να σταματήσει προφανώς και κάθε μνημόνευση των προαπελθόντων πατέρων (της μονής), μιας και δεν θα υπάρχουν πλέον μοναχοί στο μοναστήρι.

Αντίθετα, αυτοί οι οποίοι θα αγωνισθούν να διατηρηθεί η μοναχική ζωή στους χώρους τους, θα συνοδεύονται, εκτός από τη χάρη των Αγίων της μονής (μιας και θα συντελέσουν να παραμείνουν σε ζωή τα μοναστήρια που τους τιμούν), θα συνοδεύονται επίσης και με τις ευχές των προαπελθόντων κεκοιμημένων πατέρων που υπηρέτησαν στο μοναστήρι, γιατί θα γίνονται αιτία να συνεχίζεται η μνημόνευσή τους.

Όταν δε και αυτοί (όσοι δηλαδή συνετέλεσαν στη διατήρηση της μοναχικής ζωής στους χώρους τους) απέλθουν από τη ζωή, θα λαμβάνουν με τη σειρά τους αυτά που προσέφεραν, δηλαδή ανάπαυση από τη μνημόνευση που θα κάνουν οι μεταγενέστεροι

γι' αυτούς.

Η ευθύνη των μοναχών απέναντι στα μοναστήρια (Επίλογος)

Θα νόμιζε κανείς σύμφωνα με τα γραφόμενα ότι ο μοναχισμός αντιτίθεται στην τουριστική ανάπτυξη. Κάθε άλλο. Απλώς δεν πρέπει στο βωμό αυτής της «αναπτύξεως» να καταστρέψουμε τα μοναστήρια.

Αν θέλουμε να διατηρηθεί ο μοναχισμός στο μέλλον στους ίδιους χώρους όπου και σήμερα βιώνεται, θα πρέπει τα μοναστήρια να λειτουργήσουν ανεξάρτητα από τον τουρισμό.

Υπάρχουν άλλωστε πολλά μέρη να δουν οι τουρίστες, ας αφήσουμε τα πράγματα στην κανονική τους τάξη, τα αξιοθέατα για τους τουρίστες και τα μοναστήρια για τους προσκυνητές.

Αν πάλι θελήσουμε να προβληθεί ο Ορθόδοξος μοναχισμός και στους τουρίστες, θα μπορούσαν αφ' ενός να επιλεγούν εγκαταλελειμμένα μοναστήρια τα οποία και να λειτουργήσουν ως μουσειακοί χώροι, αφ' ετέρου να επιλεγούν και κάποια από τα έργα τέχνης τα οποία σήμερα βρίσκονται και κοσμούν τα μοναστήρια και να εκτεθούν (τα ίδια ή αντίγραφά τους) σε ειδικά μουσεία. Τελικά όμως, έστω και αν υπάρχουν λύσεις, ή τουριστική διείδυση δεν πρόκειται να ανακοπεί εντελώς, οπότε η μετατροπή κάποιων μοναστηριών σε τουριστικά αξιοθέατα πρέπει να θεωρείται γεγονός. [*]

Ο μοναχισμός βέβαια δεν πρόκειται να εξαλειφθεί, απλώς (όπως άλλωστε ήδη γράφτηκε), τα μοναστήρια που θα μετατραπούν σε αξιοθέατα σιγά - σιγά θα ερημώνουν και αυτοί που θα θέλουν να αφιερωθούν (ως μοναχοί) στο Θεό, θα κατευθύνονται σε χώρους με περισσότερη ησυχία και χωρίς τουρίστες....

Γιατί όμως; Υπάρχει λόγος να σβήσει η μοναχική ζωή στους χώρους όπου εδώ και αιώνες ακμάζει και οι επόμενες γενιές μοναχών να οδηγηθούν σε άλλους;

Υπάρχει λόγος να ερημώσουν τα πανέμορφα Ορθόδοξα μοναστήρια, έστω και αν κτισθούν αλλού άλλα, ή μήπως τα καινούρια θα γίνουν καλύτερα από τα παλιά;

Κανένα έργο τέχνης δεν μπορεί κανείς να το αντικαταστήσει. Το περισσότερο που μπορεί να κάνει είναι να το διατηρήσει. Μπορεί επίσης και να το καταστρέψει ή να το εγκαταλείψει και να καταστραφεί από μόνο του.

Τα περισσότερα από τα σημερινά μοναστήρια είναι κάτι παραπάνω από έργα τέχνης. Περιέχονται άλλωστε και πολλά έργα τέχνης σ' αυτά. Εκτός όμως από τα αντικείμενα τέχνης, τα ίδια τα μοναστήρια είναι μνημεία τέχνης. Έχουν σπάνια αρχιτεκτονική, υπάρχει στο κάθε τι μία αισθητική, έχουν ταιριάσει υπέροχα στο φυσικό περιβάλλον όπου ευρίσκονται και πολλά άλλα.

Αυτό όμως που κάνει τα Ορθόδοξα μοναστήρια να ξεχωρίζουν και να υπερέχουν από κάθε άλλο αξιοθαύμαστο οικοδόμημα είναι η πλούσια χάρη που τα περιβάλλει.

Είναι η ιδιαίτερη χάρη που περιβάλλει τόπους που προστατεύουν Άγιοι, τόπους όπου

υπάρχουν Άγια λείψανα, θαυματουργές εικόνες, ιερά κειμήλια και συχνά τάφοι Αγίων.

Είναι επίσης η χάρη που περιβάλλει τόπους όπου έζησαν και πέθαναν οσιακά δεκάδες ίσως και εκατοντάδες ανώνυμοι μοναχοί, οι οποίοι ευαρέστησαν το Θεό και ευλογούν και αυτοί φυσικά τον τόπο της αθλήσεώς τους.

Είναι τέλος η χάρη που περιβάλλει τόπους όπου και σήμερα διαβιώνουν και αγωνίζονται κάποιοι μοναχοί με καθημερινές ακολουθίες, νηστείες, αγρυπνίες, καθημερινή διακονία, προσωπικές προσευχές κ.λ.π.

Σε μερικά άλλωστε απ' αυτά έζησαν και επώνυμοι Άγιοι της Εκκλησίας μας, οπότε η ευλογία εκεί είναι μεγαλύτερη.

Τα σημεία επίσης όπου κτίστηκαν δεν τα διάλεξαν άνθρωποι, αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις η υπόδειξη ήταν Θεία.

Αν ένα έργο τέχνης δεν μπορεί να αντικατασταθεί, είναι δυνατόν να αντικατασταθούν ή να μεταφερθούν τα μοναστήρια; Το μόνο που μπορεί να μεταφερθεί είναι οι μοναχοί, τα υπόλοιπα που υπάρχουν σ' αυτά θα μείνουν, θα εγκαταλειφθούν, θα χαθούν....

Αν δε τα μοναστήρια περάσουν στα χέρια κάποιων δημοσίων (ή ιδιωτικών) τουριστικών οργανισμών ή ακόμη και ιδιωτών, αυτά που θα συμβούν με τα Άγια λείψανα και τα άλλα ιερά κειμήλια καλό θα είναι να μην τα γράψει κανείς....

Το περισσότερο λοιπόν που μπορούν να κάνουν οι σημερινοί μοναχοί είναι να διατηρήσουν στη ζωή τους μοναστηριακούς χώρους που βιώνουν.

Μπορούν επίσης να τους οδηγήσουν στην ερήμωση, οπότε να τους καταστρέψουν.

Σε καμία όμως περίπτωση δεν θα μπορέσουν να φτιάξουν άλλους σαν αυτούς.

Ας ελπίσουμε ότι η κάθε γενιά μοναχών θα αναλάβει τις ευθύνες της απέναντι στα μοναστήρια όπου εγκαταβιώνει, θα τα κρατήσει μακριά από τον τουρισμό και θα κάνει ό,τι μπορεί για να τα διατηρήσει στη ζωή, ούτως ώστε να συνεχίζεται και στο μέλλον η μοναχική ζωή στα πανέμορφα και ευλογημένα μέρη όπου και σήμερα βιώνεται.

Τέλος

Και τω Θεώ Δόξα.

[*] (Σ. τ. «Α.Ο.»): Θα θέλαμε να εκφράσουμε την χαρά μας για το βιβλίο και τις θέσεις που διατυπώνονται σ' αυτό. Ταπεινά όμως φρονούμε ότι η παρούσα παράγραφος, περί μετατροπής κάποιων εγκαταλελειμμένων μοναστηριών σε μουσειακούς χώρους, αντίκειται στον **ΚΔ΄ Ιερό Κανόνα** της **Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου** ο οποίος αναφέρει: *«Τα άπαξ καθιερωθέντα Μοναστήρια κατά γνώμη Επισκόπου, μένειν εις το διηνεκές Μοναστήρια, και τα ανήκοντα αυτοίς πράγματα φυλάττεσθαι, και μηκέτι γίνεσθαι ταύτα κοσμικά καταγώγια. Τους δε συγχωρούντας τούτο γίνεσθαι, υποκείσθαι τοις εκ των Κανόνων επιτιμίαις».*

Ερμηνεία Αγ. Νικοδήμου Αγιορείτου: «Ο παρών Κανών διορίζεται ότι όσα Μοναστήρια φθάσουν μιαν φοράν να καθιερωθούν, με την γνώμη και άδειαν του κατά τόπον Επισκόπου, αυτά πρέπει να μένουν παντοτινά Μοναστήρια, και εις το εξής πλέον να μη γίνωνται κοινά και κοσμικά καταγώγια. Ομοίως και όσα πράγματα έχουσι κινητά και ακίνητα, πρέπει να φυλάττωνται αναφαίρετα και απαραμείωτα. Όσοι δε, καν και αυτοί οι ίδιοι δεν τα κάμωσι κοσμικά, μήτε αφαιρέσουν από τα πράγματά των, δώσουν δε άδειαν εις άλλους να κάμουν τούτο, ούτοι να γίνωνται υπεύθυνοι εις τα επιτίμια των Κανόνων. Ποία δε είναι τα επιτίμια ταύτα; εκείνα οπού η ζ' εν τω ιγ' αυτής Κανόνι περιέχει, καθαιρούσα μεν τους Κληρικούς, αφορίζουσα δε τους Μοναχούς και λαϊκούς εκείνους, οπού ήρπασαν μεν Μοναστήρια και Επισκοπεία, και τα έκαμαν κοινά καταγώγια, δεν θέλουσι δε να τα επιστρέψουν οπίσω δια να γένουν πάλιν ιερά, καθώς ήτο και πρότερον.

Συμφωνία: «Ο δε μθ' της ς' όχι μόνον προστάζει να μη γίνωνται τα Μοναστήρια κοινά και κοσμικά κατοικητήρια, αλλά και να μη δίδωνται ταύτα εις κοσμικούς από τινα, δια να τα προστατεύσουν δηλαδή και να τα διοικούν. Εμποδίζει δε και ο ιβ' της ζ' το να αποξενώνει τινάς Ηγούμενος τα αυτούργια και πράγματα του Μοναστηρίου. Ο δε ιθ' αυτής δεν συγχωρεί να παίρνη τινάς Μοναχός τα πράγματα οπού έδωκεν εις το Μοναστήριόν του, αν εφ' εαυτού του αναχωρήση. Και ο β' δε του Κυρίλλου θέλει να μένουν αναφαίρετα τα κειμήλια και υποστατικά από τας εχούσας αυτά Εκκλησίας» (Πηδάλιον)).